

az anyagi valóság feloldódása

építészet a képi kultúrában

Gyüre Lilla Andrea

DLA disszertáció - tézisfüzet 2024

Témavezetők:

Dr. Tamás Anna Mária

Dr. Kovács Éva

disszertáció felépítése

I

a kép jelentősége

- ◊ történeti áttekintés a kép alapú kultúra
- ◊ kép mint kommunikáció vizuális kommunikáció

- az emberi észlelés a világról alkotott
- ◊ véleményformáló mi vizuális nevelés j

II

építészeti kommunikáció

- ◊ képi megjelenítés kontextus áttekintés

- térérzékelés dilemma
- időbeliség problema
- [mágocsi nyaraló](#)
- [barackos köz](#)

III

digitális fordulat

- információs és fogyasztói társadalom "spektákulum"
- ◊ [keszthely balaton-part](#)
- ◊ [lantos múzeum](#)

- ◊ Új médiumok tömegmédia, közösségi kritika
- ◊ pinterest-társadalom
- ◊ instagram-koncepció

IV

techno-utópia

- ◊ áttekintés kifejezések létrejötte, jelentésük

- ◊ Új médiumok látványterv és fotó közötti határ mesterséges intelligencia kísérletek metaverzum

V

az anyagi valóság feloldódása

- ◊ kommunikáció tervezésmódszertanok
- eszközeink szimbiózisa az ellentmondás feloldása
- ◊ [gömböc: fishing on orfű 2023](#)

- ◊ mit eredményez a digitális forradalom oktatás praxis

I. tézis

... képünk
... ntázatok
... elentősége ■

II. tézis

... ája
... tikája ■

- ◊ technológiai fejlődés
- ◊ kommunikációs médiumok átalakulása
- gazdasági környezet átalakulása
  - balatonkeresztúri
  - apartmanházak

■ elvárások
esettanulmány

- ◊ építészeti kommunikáció
- kommunikációs stratégiák

III. tézis

... égi média
... om és
... ó

- ◊ a kép jelentősége építészettel szemben támasztott elvárások képpel tervezni, ■ képet tervezni
  - kozármislenyi családi ház
  - szentendrei családi ház

- ◊ az egyén helye és szerepe építész és megbízó közötti viszonyrendszerek

IV. tézis

... ó
... igencia ■

- az anyag és tér újraértelmezése szimulált valóságok nemfizikai terek és funkciójuk

V. tézis

... tt
... dulat? ■

- digitális építészet kell-e ellenszegülni a fejlődésnek?

bevezetés

Platón barlang-hasonlatában emberek egy csoportja egy barlangban lelángolva él le egész életüket. Bent csupán egy üres falat nézhetnek, amelyre árnyékok képében vetülnek alakzatok, a barlang szája felől. A barlanglakóknak a valóságról alkotott képe ezekben az árnyakban merül ki. A külvilágról nem rendelkeztek információval, számukra a világmindenséget ezek a képek alkották. S ezzel tudatlanságukban elégedett voltak.

Azonban egy ponton az egyik barlanglakó – bár az eredeti műben akarata ellenére – kiszabadulva a rabságból, felmerészkedett a barlangon kívüli világba. Az ott látott valóság megijesztette először, majd miután akklimatizálódott, rájött eddigi életének korlátoltságára: az addig látott képek csupán a kinti valós világ embereinek, tárgyainak és környezeti elemeinek az árnyéka volt, és azokból sem a teljes valóság, csupán töredék.

A barlang-allegória alapvetően a nevelésről, edukációról szóló példázat, mindazonáltal a műfaj engedi a szabadabb értelmezés lehetőségét. Nem nehéz észrevenni a párhuzamot a barlangbeli árnyékek és a mi látható képeink a világról között. Olvasatom szerint ez az épített környezetünkről, az építészetről készülő képek sokaságában is igaz.

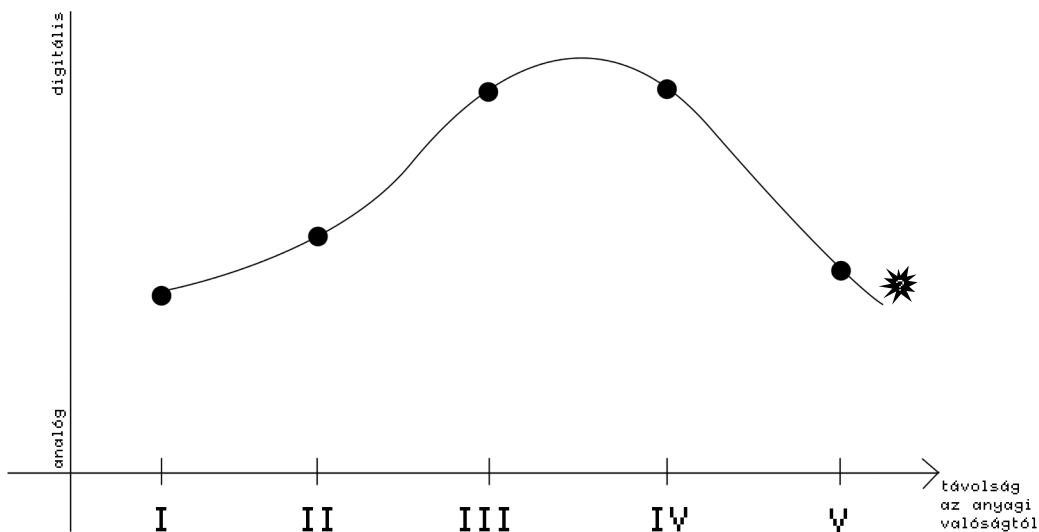
Az ember vizuális lény, környezetének észlelését nagyrészt a szem végzi, a látás által szerezzük információink jelentős részét. A kép információt közöl, kommunikál és kommunikációs médium is. A távolságok a digitális forradalom óta lecsökkentek, a kép funkciója, minősége fejlődött s egyben átalakult. Képekre hagyatkozunk kommunikációnk jelentős részében, és ez az építészetre is értendő. Kívánságot jelenítenek meg, akaratot képviselnek, koncepciót mutatnak be, dokumentálnak és előrevetítenek. Jelentőségük, vizuális lény mivoltunk okán, nem hagyható figyelmen kívül. Horderejük a gyors információközlésben rejlik – a ma társadalmának a hatékonyság hívószavára válaszolva.

Hogyan tudja az építészet, mint alapvetően egy a lassú folyamat az első skiccek papírra vetésétől a megvalósulásig, felvenni a lépést a képek sebesen özönlő világával? Mit jelent ez a digitális korban, és hogyan tudja eszközként használni ezt az építészt? Mindeközben ott lebeg az elmentmondás: a valós fizikai tér formálása, anyagszerűsége miképpen él a képek világában? A látás hegemoniájában¹ az anyagi valóság lassan feloldódik, és építésztként ebben a kétes környezetben lavírozni új kihívás. Értekezésemben ezekre a kérdé-

¹ Pallasmaa J. (2017) *A bőr szemei*. Typotex Kiadó, Budapest

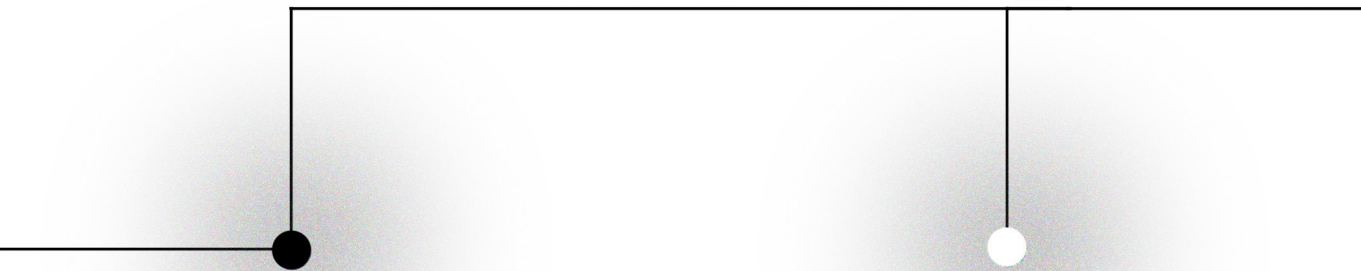

sekre is keresem a választ. Felvezetésképp a kép alapú kultúránk kialakulását, a kép jelentőségét tárgyalom, s azt, hogy a képek miként befolyásolhatják a világról alkotott nézeteinket. Ezután a kép mint építészeti kommunikációs médium szerepét és hatását vizsgálom, korokat átívelve napjainkig, amikor a digitális technológia átírta az építészettel való kapcsolatunkat. Jövőbe tekintő felvetésekkel, a mesterséges intelligencia kérdésköréig eljutva megpróbálom összesíteni a rendelkezésünkre álló eszközöket, hogy képesek lehessünk lépést tartani a rohamosan változó világunkkal. A számos tényszerű állítás mellett kísérletet teszek arra, hogy a saját építészeti tevékenységemet a fentiek kontextusában (újra)értelmezzem, nem elhatárolódva a szubjektív véleményformálástól.

állapot

miért?

tézis

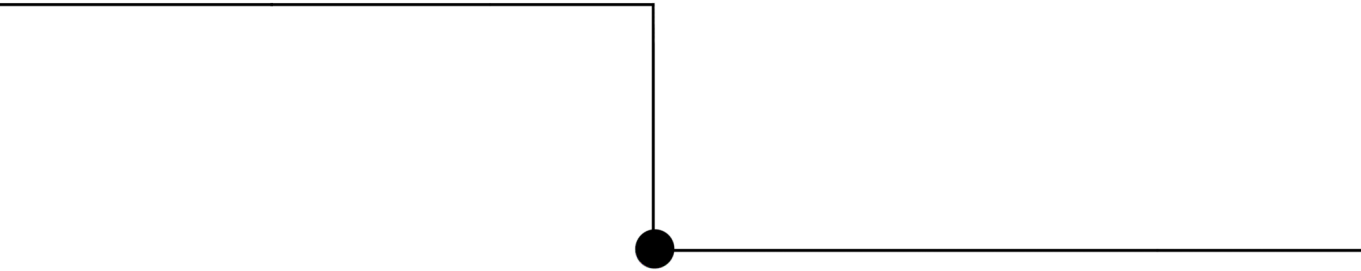
antitézis

építészeti kommunikációban
a képekre hagyatkozunk

a látásunkra hagyatkozunk

kommunikációs, társadalmi,
gazdasági hátrányok

cél

szintézis

eszközeink szimbiózisa
a képi kultúrában

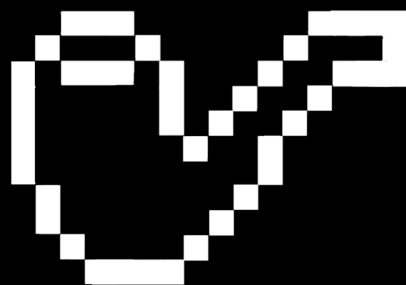
összegzés

Az alkotás öröme, a tervezés és építés vágya a tenni akaró ember sajátja. Egy projekt testet öltése az építész hagyományos célja; a kétdimenzióból háromdimenzióssá lett víziók minden emberre ható tér-résszé válnak, a fizikai valóság részévé hosszú időn át. Ez mindig egy lassú folyamat, s rengeteg felelősséggel is jár. Épp ezért a fizikai környezet rezdüléseit érzékenyen befogadó, az emberi észlelést jól ismerő építésznek nem okozhat gondot a papír síkjából tereket vizionálni – viszont mint kommunikációs médium, szükségeszerű és elkerülhetetlen, épp a megépülés lassúsága okán.

Látni, elképzelni, beleérezni magunkat az építészeti képek, látványtervek világába ma már olyan elvárás, amely nagyban hozzájárul a tervek, irodák skálázásához. Képek alapján megítélni – társadalmi jelenség, s nem csak az építészet sajátja. S mint ilyen, indokoltá válik a szakmai válasz. Szerencsére a technológiai adottságok és lehetőségek lehetővé teszik az építészeti tervek bármely kreatív módon történő bemutatását – a hangsúly az értekezésemben azon van, hogy ezek az adottságok milyen módon válhatnak könnyen irányító tényezővé, felülírva az építészetről alkotott percepciókat. Hiszen nem képet tervezünk – a kép csak egy médium.

Kétségkívül előfordul azonban, hogy egy épület mindörökre a kép síkjában ragad – vagy mert már nem létezik, vagy mert soha nem is épülhetett meg. Úgy gondolom, a befektetett tudás és gondolat által lesz éppúgy építész, mint megépült társai. A „fióknak tervezés” bár sosem cél, de elkerülhetetlen.

Kutatásom során újra felfedeztem az építészeti képek világának egy mai szegmensét. Olyan időben kezdhettem el hivatásom, ahol a technológia rohamos fejlődése feltehetőleg gyökerétől írja át a tervezési folyamatokat – megismerésük által viszont már kevésbé ijesztő ez az állítás. Azonban ez nem egy technokrata meggyőződés – mindaddig, amíg a szemeken túl a bőr, a fül, az orr is köt az anyagi valóság megtapasztalásához, nem válhat kép alapúvá az építész.

I a kép jelentősége

„A vizuális kommunikáció egyetemes és nemzetközi: nem ismeri a nyelv, a szókincs vagy a nyelvtan korlátait; egyaránt megértik írástudatlanok és művelt emberek. Tényeket és eszméket nagyobb mértékben és mélyebbre hatolva tud közvetíteni a vizuális nyelv, mint más kommunikációs eszköz.” (Kepes György)

A kép mint kommunikációs eszköz, egyetemes és közös nyelvismeret nélkül is jól értelmezhető. Vizualitásában az információ maradandóbb, mint akár egy olvasott szöveg befogadása után. A kép alapú kultúránk abban gyökeredzik, ahogyan a világot is megtapasztaljuk magunk körül – a látás, mint leghatékonyabban információgyűjtő érzékszervünk által kapjuk az első benyomásainkat; ez vezet azután a többi érzékünket a megismerés felé. Mesterséges környezetünk ezáltal formálja érzékenységünket, véleményünket, így alapvető kérdés a minket körülvevő szűkebb és tágabb (fizikai, épített) közeg minősége. Lényegi feladat tehát környezetünk oly alakítása, amely vizualitásában is képes nevelni.

Pallasmaa azonban bírálja a szemünk egyeduralmát érzékszerveink felett, különösképp az építészeti művek tekintetében. Az, hogy sorozatban gyártjuk a képeket, elveszi képzeletünktől a multiszenzoriális észlelés lehetőségét. Azaz, „a

látás hegemoniáját a technikai találmányok sokasága, valamint a képek végtelen termelése és sokszorozása hallatlanul fölerősíti”. Ez magában hordozza azt a veszélyt, hogy a szem, a távolságtartása révén izolál és az eldologiasodásba sodor².

² Pallasmaa J. (2017) *A bőr szemei*. Typotex Kiadó, Budapest

I. tézis

A körülöttünk lévő világ percepciójában hajlamosak letünk túl nagy jelentőséget tulajdonítani a vizuális észlelésnek. Ez a képek hordozott információmennyiségének gyors befogadásának köszönhető – pillanatok alatt kódolható és dekódolható. A kép általánosságban közérthető, egységes nyelvrendszerrel bír, értelmezése egyes esetekben mégis az egyén személyes tapasztalatai, véleménye alapján megy végbe. Azonban a vizuális érzékenység fejleszthető, tanulható.

ceci nest pas une
pipe ceci nest pas
une pipe ceci nest
pas une pipe ceci
nest pas une pipe
ceci nest pas une
pipe ceci nest pas
une pipe ceci nest
pas une pipe ceci
nest pas une pipe
ceci nest pas une
pipe ceci nest pas
une pipe ceci nest

II

építészeti kommunikáció

„Érzékenységről beszélhetünk tehát az ember, az állatok és a növények esetében, és miért is ne, a kőzetekkel kapcsolatban is. Ebből következik, hogy az érzékenység materialista megközelítése hasznos és szükségszerű; de vajon elégséges-e?”³

Az építészet mint piacorientált szakma, képes lett felgyorsulni a számítógép által, fel tudja venni gazdasági értelemben a lépést a felgyorsult világgal. Ebben a környezetben digitális rajzeszközeink kommunikációs eszközökké váltak, sőt, kommunikációs csatornaként is értelmezhetők – nem csupán építész és megbízó között, de építész és további tervező szakágak között is. Előbbi esetben kulcsfontosságú, hogy az építészeti kép minden magyarázat nélkül dekódolhatóvá váljon, sőt, minél hamarabb eladható legyen – így minden, legyen képi vagy építészeti összetevő, a lenyűgöző hatás eléréséért „elkövetett” túlzás torzítja a valóságtól elvárható eredményt.

³ Francois Soulages: Térérzékelés az értelmezhetőség határán, in: Ádám A., Radvánszky A. (szerk.) (2015) *Térérzékelések – térértelmezések*. Kijárat Kiadó, Budapest

II. tézis

Piac alapú társadalmunkban mindennek az elsődleges hívószava a hatékonyság: kardinálissá vált az információ egyszerű és gyors átadása. Ez az építészeti kommunikációra, illetve az építészetről való kommunikációra egyaránt igaz. Az eladhatóság, a különféle gazdasági szempontok átírják a tervezési folyamatokat, háttérbe szorítva az épített környezet élhetőségét, a valós emberi igényeket.

an archetype fantasy
metaphor metonymy ide
archetype fantasy me
tonymy icon archet
fantasy metaphor met
an archetype fantasy
metaphor metonymy ide
archetype fantasy me
tonymy icon archet
fantasy metaphor met
an archetype fantasy
metaphor metonymy ide
archetype fantasy me
tonymy icon archet
fantasy metaphor met
an archetype fantasy
metaphor metonymy ide

III

digitális fordulat

„... a média majdhogynem barokkos stílusban eltúlozza az eseményeket, és ezzel hiperérzékennyé teszi az információk befogadóit minden megrendezett eseményre; mivel azonban az érzékelés intenzitása elérte a maximumot, hogy a befogadó elviselhesse az újabb erőszakot, és hogy a média tovább küldhesse az üzeneteit, szükség van arra, hogy a néző mediatisztikus tényekbe befektetett nagy mennyiségű érzékenységét egy teljes érzéketlenség kövesse, ez az űr fogja lehetővé tenni újabb tények befogadását.”⁴

Talán az internet széles körben való elérése a világon eredményezte, hogy bármely művészeti alkotás – ha annak valóban van értéke – globális tömegjelenséggé (Mélyi, 2020) válhatott. A közösségi média helyzete ezt tovább alakította: „Ebben a folyamatban a korábbiakhoz képest leértékelődik a kritikus közvetítő-értelmező szerepe: a közönség – mielőtt bármilyen részletesebb szöveges információhoz jutna – már egy kiállítás előtt, a Facebook- vagy Instagram-képek segítségével eldöntheti, hogy érdekesnek tartja-e a műveket”, írja Mélyi. Ez a jelenség természetesen az építészetre és annak megítélésére is igaz. Beatriz Colomina építészettörténész és teoretikus kiemelte, hogy minden szégyenérzet nélkül teljes komolysággal kell hitelt

adnunk a közösségi média offline életünkre gyakorolt hatásának – hiszen rendkívüli gyorsasággal rendezi át azt, hogy valójában mit is értkelünk egy épületben. Megengedhetjük magunknak, hogy egy-egy projekt csupán egy képpel azonosítsa magát.

⁴ Francois Soulages: Térérzékelés az értelmezhetőség határán, in: Ádám A., Radvánszky A. (szerk.) (2015) *Térérzékelések – térértelmezések*. Kijarat Kiadó, Budapest

III. tézis

A gyors információfogyasztásra és -feldolgozásra gyors információátadás a válasz. A képgyártás következményeképp a(z építészeti) *kép* önálló életet él, az egyén háttérbe szorul. Az építészeti programalkotás során a „képalapú” igények mellett az építőművészeti sajátosságok mint pl. térszervezés, tömegformálás, átgondolt anyaghasználat, építészeti koncepcióba foglalása sokadlagos igénnyé vált.

IV techno-utópia

„Ám abban a pillanatban, ahogy a művészi produkciót illetően a valóság mércéje csődöt mond, a művészet egész társadalmi funkciója alapjában megváltozik.” – Walter Benjamin

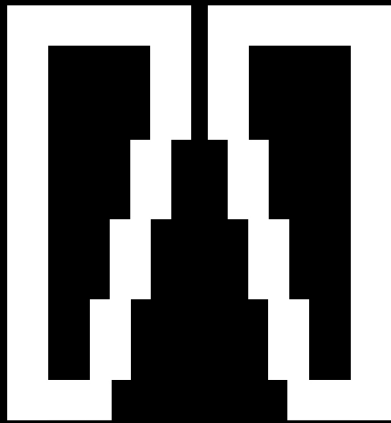
Már nem elég csupán számítógépen renderelt látványtervekről, több képből összerakott fotómontázsokról, mozgóképekről beszélni. Ma már nem számít teljesen újdonságnak a különféle, a számítógép képernyőjének síkjából kilépő vizuális megjelenítési formátumok használata sem a tervezési folyamatok során. A szem elé tárt, nem valós háromdimenziós tér megjelenítésével még sosem került a kép ilyen közel a valóság leképezéséhez.

A mesterséges intelligencia jelenléte és használata rendkívül sok vitát generál napjainkban. Ijesztőnek hathat a tudása és képessége építészeti objektumok létrehozásában, legyen az egy tervből kinyert látványterv, vagy kulcsszavak megadásával generált önálló produktum. Míg előbbinél az építész munkáját egészíti ki és gyorsítja fel, utóbbi már megbízói oldalról is elérhető opció lehet – azonban észben kell tartani, hogy ezek csupán képek maradnak. Látványosak, gyorsak, könnyen alakíthatóak, de képek. Az építész mint a valós fizikai tér alakítója a képletből nem kihagyható (bár az előzőekben tárgyalt, „képalapú” megbízói igények veszélye fennállhat).

IV. tézis

A szimulált valóságokat ábrázoló új eszközök taníthatók és tanulhatóak. Bár a technikai fejlődés exponenciálisan gyorsul, a megtapasztalt tér, a tapintható anyagok, a tektonikus összefüggések, hanghatások, tehát a valóság együttes, *real-time* érzékelése nem lecserélhető.

only that which can
can be, only that which
switched, can be, or
can be switched, can
which can be switched
that which can be s
only that which can
can be, only that which
switched, can be, or
can be switched, can
which can be switched
that which can be s
only that which can

az anyagi valóság feloldódása

„A konstrukciónak az anyag és a megmunkálás realitásától történő függetlenítése abba az irányba hat, hogy az építészet díszletszerűvé válik, egyfajta scenográfiává, amiből hiányzik az anyag és a szerkezet autentikussága. Az „aura” érzete, a jelenlét fennsége, amit Walter Benjamin a valódi műalkotás szükséges minőségének tartott, a semmi veszett.” (Pallasmaa, 2017)

Az utóbbi fejezetekben tárgyalt általános kommunikációs elvek, technológiai változások, valamint a laikus szemmel vizsgált építészeti tapasztalatok egyre inkább növelték a távolságot a valós fizikai tér anyagi valóságától; az építészet (ön) reprezentációja mindinkább hagyatkozott a digitális felületek technikai bravúrojaira, mint az anyag és a tér érzékszerveinkre gyakorolt hatásaira. Az értekezés utolsó fejezetében azonban ezek tanulságaként, illetve a szükségszerű fejlődéssel nem szemben állva, mintegy összegzésként összefűzöm gondolataimat, s ennek tükrében újra tapasztalati úton közelítem a témakört.

V. tézis

Az anyagi valóság képi reprezentációjának ellentmondása felülírható az építészeti kommunikációs eszközök hibrid használatával. Míg korunk digitális technológiái nem megkerülhetők, addig ezek analóg pandantjai sem tehetők be idejétmúlt skatulyába. Ennek hangsúlyozásának az építészeti oktatásban és szakmagyakorlásban is jelen kell lennie.

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

integrity

